

Udsigt til mangel på grøn strøm kalder på handling

Wind Denmark, Juni 2021



Introduktion

Elsektoren er fortroppen i den grønne omstilling, fordi vind og sol er relativt modne teknologier, som allerede i dag er billigere end de fossile alternativer til elproduktion. Det fremføres derfor ofte, at vi med vind og sol nærmest er i mål med 'den nemme del' af den grønne omstilling, mens den svære del er den forstående elektrificering af samfundets øvrige sektorer herunder via udvikling og billiggørelse af grønne brændstoffer (PtX-teknologi) til indirekte elektrificering af de sektorer, der ikke kan anvende el direkte. Sommeren og efteråret forventes at byde på både en elektrificerings- og en PtX-strategi. Men der er ingen strategi for, hvordan vi får selve fundamentet i hele den grønne omstilling på plads i form af nok grøn strøm fra vind og sol til at dække det øgede elforbrug fra elektrificerings- og PtX-strategierne.

Med indgåelsen af Klimaaftalen for energi og industri 22. juni 2020 var forventningen, at Danmark dels ville blive selvforsynende med grøn strøm fra vind og sol i 2030 og dels vil blive nettoeksportør af grøn strøm, hvorved Danmark kan bidrage til, at det øvrige Europa også får tilstrækkeligt med grøn energi til at nå i mål med klimaambitionerne. Det var netop intentionen med beslutningen om at etablere to 'energiøer', at de dels skulle forsyne Danmark med store mængder grøn strøm og dels skulle forsyne nabolandene via de tilhørende udlandsforbindelser, der er en forudsætning for realiseringen af projekterne.

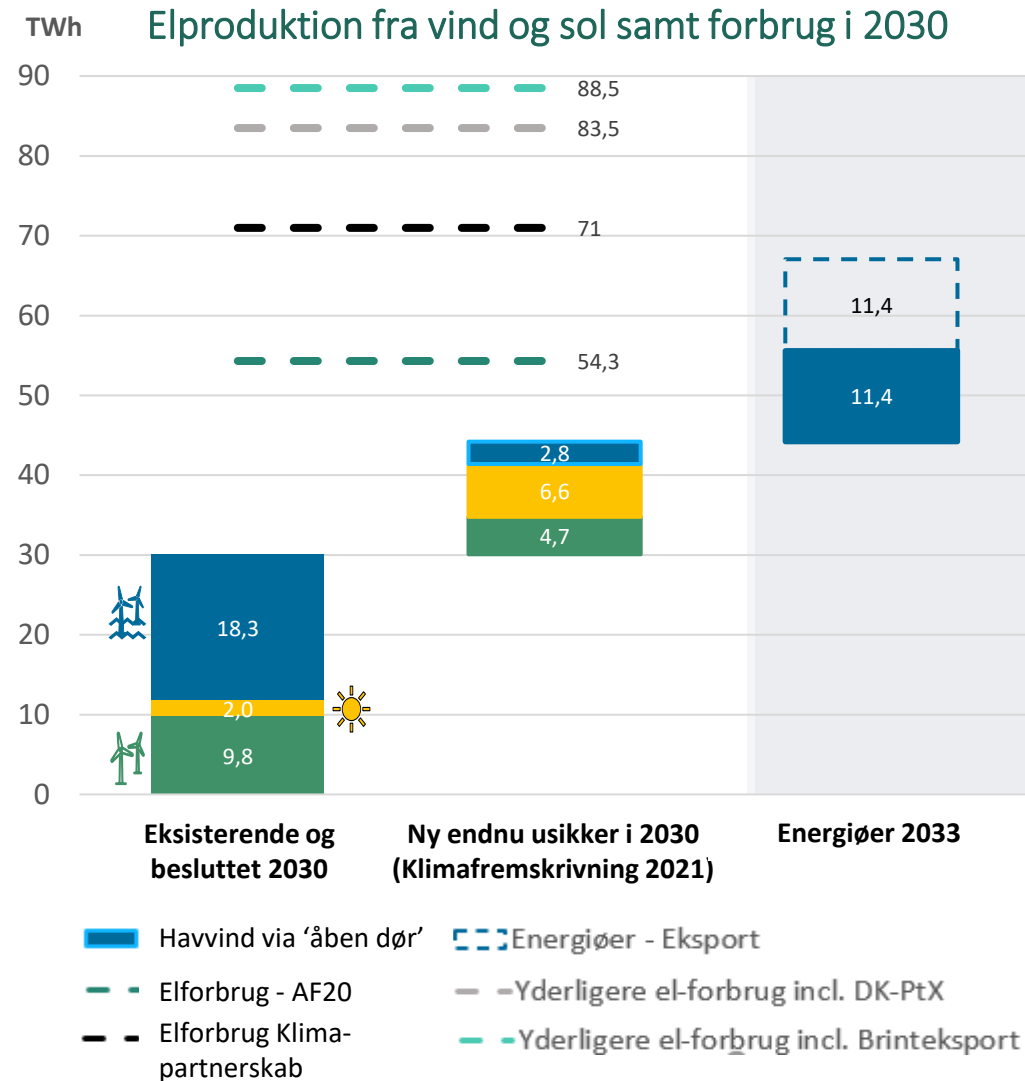
I dag – et år efter at aftalen blev indgået – står vi i en situation, hvor energiøerne forventes forsinkede til efter 2030, og hvor der samtidig er udsigt til en opbremsning af vind og sol-projekter på 2-3 år som følge af [reformen af nettilslutningsregler](#). Resultatet er derfor nu den, at der er udsigt til mangel på grøn strøm i 2030.

Udsigt til mangel på grøn strøm

Som det er forsøgt fremstillet grafisk, er der et meget stort udfaldsrum for elforbruget i 2030, afhængigt af hvor omfattende en elektrificering (direkte såvel som indirekte) der gennemføres frem mod 2030, og afhængigt af om Danmark skal være nettoeksportør af energi i form af el og brint.

Klimarådet har stillet spørgsmålstejn ved, om et elforbrug på godt 54 TWh, som antaget i Energistyrelsens Analyseforudsætninger 2020 (AF20), er kompatibelt med klimamålet om 70% drivhusgasreduktion i 2030. Men selv hvis det alene er dette elforbrug, der måtte blive styret efter, er der udsigt til en VE-manko. Bliver elforbruget i 2030 større end ca. 54 TWh, bliver VE-mankoen tilsvarende større. Klimapartnerskabet for energi og forsyning vurderer, at et 70%-kompatibelt elforbrug i 2030 vil være på ca. 71 TWh. Hvis alene de hidtil annoncerede danske PtX-projekter realiseres, vil det i 2030 medføre et elforbrug på yderligere 12,5 TWh ud over de 10 TWh elektrolyse-elforbrug, der er indeholdt i klimapartnerskabet. Hertil kan lægges et yderligere elforbrug i tilfælde af, at Danmark skal eksportere brint til eksempelvis Tyskland, der forventes at blive storimportør af grøn brint. Hvis de danske klima- og erhvervspolitiske ambitioner for PtX-industri skal realiseres, vil der således være behov for, at der kan tilvejebringes store mængder grøn strøm fra vind og sol, som formentligt tilmed vil skulle leve op til EU- og forbrugerkrav om at være 'additionel' og støttestfri.

Da det må antages at være vanskeligt for staten at forudsige hvor, hvornår og hvor meget grøn energi PtX-industrien får brug for, kan det tale for, at energien bedst tilvejebringes via markedsinitieret/markedsdrevet udbygning (herunder via åben dør-ordningen for havvind) frem for alene via en række yderligere statslige havvindudbud. Regeringen og forligskredsen har dog netop aftalt en [reform af åben dør-ordningen](#), som lukker muligheden for markedsdrevet havvindudbygning mere end 15 km fra kysten. Hvis ikke denne mulighed genåbnes i forbindelse med efterårets forhandlinger om en PtX-strategi, får man politisk meget travlt med at beslutte, om der skal igangsættes yderligere statslige havvindudbud, og/eller om man vil sikre rammevilkår, der muliggør en markant større VE-udbygning på land frem mod 2030.



Kilde: Wind Denmark. Note: Foruden vind og sol vil der i 2030 også være en begrænset mængde elproduktion fra affald (ca. 1 TWh), biogas (ca. 0,4 TWh) samt træpiller og flis (2-4 TWh).

Årsager til for lille produktion af grøn strøm – på land

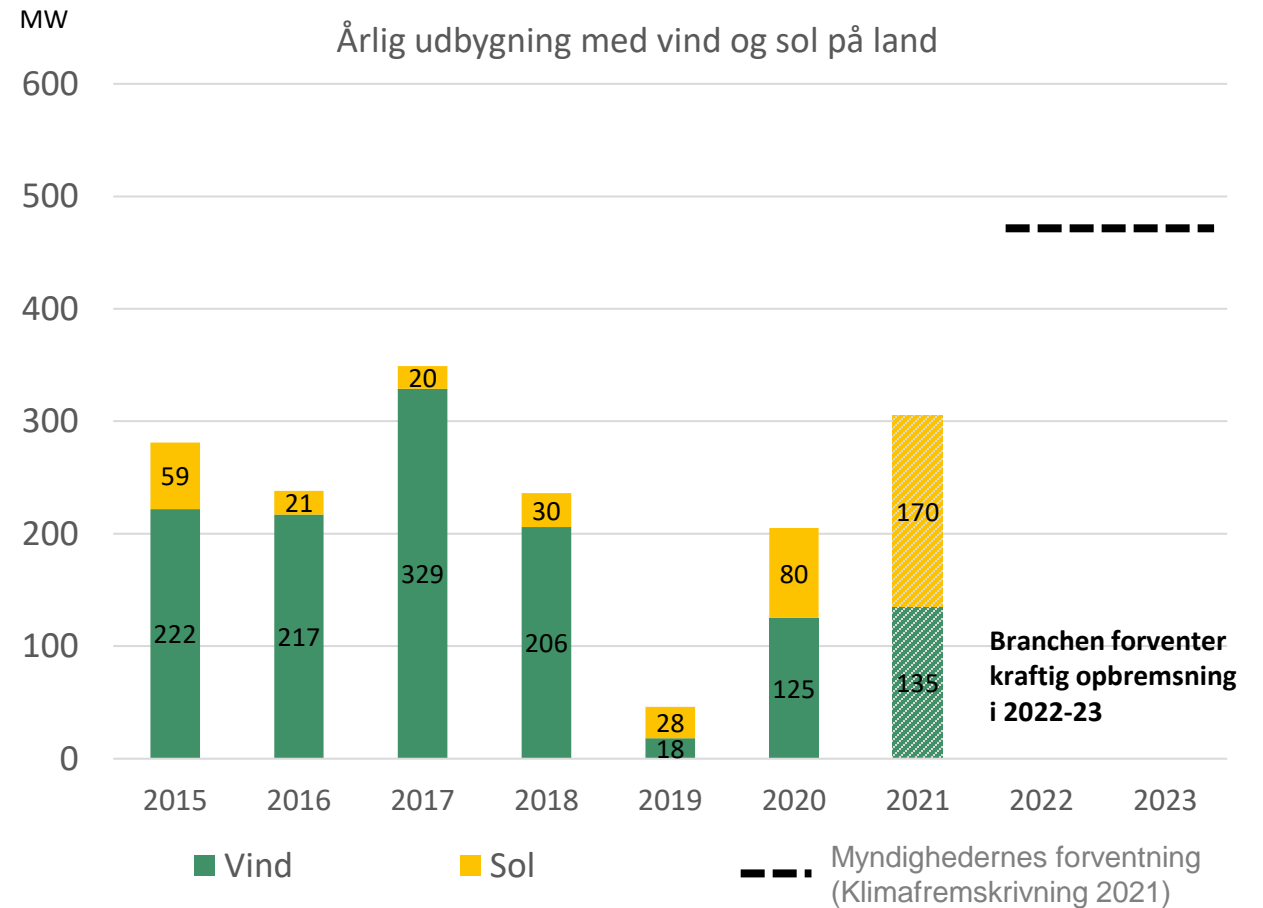
Vind og sol på land

Udbygningen med vind på land har de seneste år set en opbremsning i tempoet og både for vind og sol er der nu udsigt til nærmest fuld stop i en 2-3 årig periode som følge af ugunstige og usikre rammevilkår og en dårligt forberedt politisk reform af nye nettilslutningsregler. Der er således grund til at advare om, at situationen er den, at der i forhold til myndighedernes forventning må forventes en opbremsning og reduktion i udbygning med vind og sol på land frem mod 2030, som følge af bl.a.:

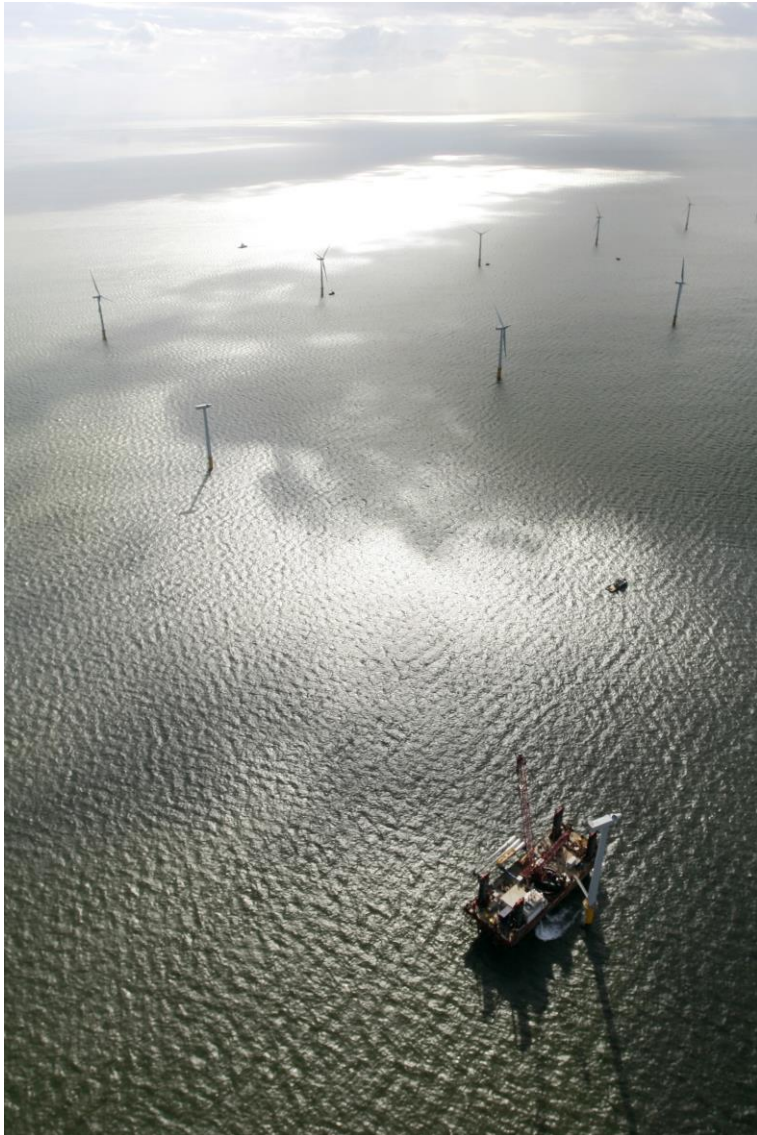
- Stor investorusikkerhed og forværret projektøkonomi som følge af en række ændringer i rammevilkår, herunder bl.a. forøget jordbeskatning og uafklarede og uhensigtsmæssige nettilslutningsregler og tarifbetalingsmodeller. Resultatet er, at nogle projekter forsinkes i en årrække, mens andre risikerer slet ikke at kunne realiseres.
- Tendenser til kommuner der stopper planlægning for vindmøller på land med (misforstået) henvisning til at havvind herunder i forbindelse med energigørerne kan dække hele behovet.
- Ny praksis i Nævnenes Hus forsinkes, begrænser og/eller stopper mange vind- og solprojekter til trods for, at der ikke er besluttet nogen ændringer i forvaltningsgrundlagene fra ministeriernes side.
- Udskudte teknologineutrale udbud i 2020-2021 og uklarhed om fremtidig adgang til udbud for projekter, der måtte have behov for risikodeling fra 2022 og frem.

Det er derfor nu tvivlsomt, om den af regeringen forudsatte udbygning frem mod 2030 (Klimafremskrivning 2021) kan realiseres. En udbygning som vel at mærke er alt for lav til at sikre nok grøn strøm i 2030.

Faldende udbygningstempo og udsigt til udbygningsstop for vind og sol på land



Kilde: Wind Denmark. 2015-2020 er historiske data. 2021-tal er fra Energistyrelsens Klimafremskrivning 2021. Udbygning er opgjort i MW 'landvindækvivalenter', da én MW solceller producerer ca. en tredjedel så meget strøm som én MW vind på land.



Årsager til for lille produktion af grøn strøm – på havet

Havvind

Energiøerne forventes forsinkede til efter 2030. Selv hvis det er muligt at fremrykke og faseopdele etablering af Energiø-Bornholm, kan det ikke lukke VE-mankoen.

Statslige udbud af enkeltstående parker som Thor og Hesselø giver markante bidrag til produktionen af grøn strøm i 2030, men det er ikke nok, og hvis der skal gennemføres yderligere statslige udbud af arealer til havvind, skal der træffes beslutning herom inden udgangen af 2022, hvis de med sikkerhed skal kunne stå færdige i 2030.

Markedsdrevet havvindudbygning efter 'Åben dør'-ordningen:

- *Eksisterende projektansøgninger* rummer stort potentiale på mere end 8 TWh elproduktion inden 2030, men 1) projekterne har samme udfordringer som VE på land ift. forøgede og ukendte netomkostninger. 2) Havplan og silotænkning i udpegning af naturbeskyttelsesområder truer flere projekter, 3) lang sagsbehandling forsinker og formindsker projekter, 4) der er ikke adgang til anvendelige teknologineutrale udbud.
- *Nye projektansøgninger inden for 15 km* rummer begrænset tilbageværende potentiale og rammevilkårene er ugunstige jf. forrige punkt.
- *Nye projekter mere end 15km fra kysten* er politisk bremset med aftalen af 2. juni 2021, hvilket umuliggør markedsdrevet havvindudbygning, hvor markedsaktører på eget initiativ kan tilvejebringe deres egen støttefri grønne energi. Dette kan blive problem for grøn brintproduktion og truer samtidig PtX-erhvervseventyret i Danmark.

Behøver vi virkelig så meget grøn strøm?

Hvis ikke der gøres noget for at sikre større udbygning med vind og sol, kan en mangel på grøn strøm kun undgås hvis:

- Efterspørgslen ikke bliver så stor, og Danmark alene får en beskedent elektrificering af samfundet frem mod 2030.
- Efterspørgslen kan dækkes på anden vis. Dvs. at Danmarks CO₂-udledende elproduktion på biomasse søges opretholdt til 2030, og/eller at Danmark importerer store mængder af el.
- Danmark ikke bidrager til klimaomstillingen i det øvrige Europa som eksportør af grøn energi – enten som nettoeksportør af el eller som eksportør af brint og øvrige PtX-produkter.
- Danmark ikke lykkes med at realisere et PtX-erhvervseventyr, men i stedet skal importere de PtX-produkter, som vi måtte have brug for til en snæver national 70%-målopfyldelse.



Behov for en VE-strategi

Det er bekymrende, hvis selv det der betegnes som den nemme del af den grønne omstilling ser ud til at glippe. Der er behov for, at regering og Folketing tager ansvar for, at der er nok grøn strøm. Det kalder på, at der bør udvikles og vedtages en egentlig VE-strategi, ligesom der er en elektrificeringsstrategi på trapperne fra regeringen, og der til efteråret skal forhandles en PtX-strategi. Elektrificerings- og PtX-strategier uden en tilhørende strategi for nok grøn strøm, er som at planlægge et vandland uden vand.

En VE-strategi bør forholde sig til en række spørgsmål, som Folketinget bør træffe beslutninger om, herunder bl.a.:

- Hvad er målet? Hvad vil man styre efter? Når regering og Folketing ønsker en øget statslig styring af udbygningen, som det blev besluttet for få uger siden med reformen af Åben dør-ordningen for vedvarende energi på havet, så øger det behovet for, at der rent faktisk er noget at styre efter, så vi ikke kører frem mod 2030 i blinde.
- Hvad er midlet? Hvilke roller skal henholdsvis statsligt styret og markedsdrevet udbygning spille, og hvordan supplerer de hinanden bedst? Skal staten styre og begrænse udbygningen eller muliggøre produktion af mest muligt og billigst mulig grøn strøm til fordel for erhvervslivets konkurrenceevne, husholdningernes økonomi og samfundsøkonomien i den grønne omstilling generelt? Folketingets beslutning om at etablere energier baseret på tilhørende elnetudbygning til udlandet med henblik på direkte eksport af halvdelen af vindenergiproduktionen. Når vi gerne vil høste og eksportere energi fra vores dyreste og sværest tilgængelige havvindressourcer ved energierne, kan det undre, hvorfor man ikke samtidigt vil muliggøre det samme fra den store og uudnyttede vindressource på billigere lokaliteter.
- Hvad er planen for grøn energi på land? Vi når ikke vores klimamål uden markante bidrag fra øget udbygning med vind og sol på land, så hvordan vil man politisk skabe rammer, der sikrer at den nødvendige udbygning realiseres?
- Hvorfor skal vindmølleprojekter på havet være små og kystnære, som forligskredsen netop har aftalt? I landets kommuner har man for så vidt angår vindmøller på land generelt tilstræbt at samle vindmøller i landskabet i størst og færrest mulige projekter, mens man etablerer små projekter med få møller, når andet ikke er muligt. På havet er der nu tilsyneladende en praksis, hvor projekter – som ikke er udbudt af staten, men opføres på initiativ af virksomheder, kommuner eller borgere via åben dør ordningen – skal begrænses i størrelse også på placeringer, der er velegnede til at rumme større vindmølleparker. Konsekvensen af størrelsesbegrænsning er, at Danmark får mindre og dyrere grøn energi. Er det virkelig det, Folketinget ønsker?
- Mener regering og Folketinget, at klagenævnens praksis fungerer tilfredsstillende, når mange projekter får afvist/hjemvist deres VVM-rapporter, hvad enten de er foretaget af Energinet eller vindenergi-selskaberne, eller er der behov for at opdatere og præcisere forvaltningspraksis?
- Skal Danmark i modsætning til vores nabolande fortsat have et uflexibelt forbud mod vindmøller i skov i en situation, hvor det danske skovareal skal øges kraftigt indeholdende alt fra urørt naturskov til tømmerplantager med lav naturværdi, eller vil vi lade det være op til kommunerne at beslutte, om de vil muliggøre vindmølleprojekter med stor afstand til naboer i plantager med lav naturværdi?

I forbindelse med afholdelsen af Vindtræf 2021 d. 21. september vil Wind Denmark præsentere sit udspil til hovedelementer i en VE-udbygningsstrategi.